

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoliijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. — O zvezi slovenskih učiteljskih društev. — O gluhonemih. — Marka Fabija Kvintiljana govorniški pouk. — Književna poročila. — Poziv. — Slovniški pogovori. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

 Ker se leto že bliža svojemu koncu, mnogo še jih je pa s „Popotnik-ovo“ naročnino na dolgu, tako vljudno prosimo vse one p. n. naročnike, katere to zadeva, da vendar enkrat storijo svoje dolžnost in nam z opominjanjem ne delajo nepotrebnega dela in troškov.

Upravništvo.

O zvezi slovenskih učiteljskih društev.

(Govoril Fr. Kocbek pri zborovanju celjskega učiteljskega društva dné 2. novembra t. l.)

(Dalje.)

In leta 1886 povzdignil je g. A. Gradišnik še enkrat svoj glas v „Popotniku“ št. 17, klicajoč k zvezi vseh učiteljskih društev. Z razprtimi črkami tiskan je stavek, katerega naj bi si vsak dobro zapamtil, namreč: „Dokler pa slovenski učitelji ne bodo imeli svoje osrednje združbe, ki bode negovala mejsebojnost in zastopnost učiteljev v vseh slovenskih pokrajinah, — toliko časa o solidarnem postopanju slovenskega učiteljstva govora biti ne more“.

Na podlagi tega spisa prinesel je k malu potem „Slov. Narod“ 1886, št. 210 uvodni članek „Slovenski učitelji organizujte se!“ — kjer se je zopet naglaševala potreba iste zveze s sedežem v Ljubljani.

Iz leta 1885 omeniti mi je še Gabršekov spis: „Kako se naj učitelj v svojem poklicu nadalje izobražuje?“ — tiskanem v „Učit. Tovarišu“ št. 19 — 24, kjer veli med drugim, o učiteljskih društvih govoreč, na str. 371 sledeče:

„Takih društev pri nas še vse preveč manjka. Imenitnosti učiteljskega stanu bi povsem prijalo, da bi bil vsak učitelj ud kakega društva in da bi se vseh zborovanj marljivo udeleževal! Zato bi se pa moralo več društev ustanoviti. Da pa ne bi vsa taka društva bila brez vzajemnosti, mogla bi se zvezati v vkupno učiteljsko zvezo.“

Leta 1886 izišel je Gradišnikov spis in uvodni članek „Narodov“, katerega sem poprej omenil.

A tudi dejanski storilo se je lani nekaj v pospešitev nameravane zveze. Kakor je še vsem v spominu, poročal je naš delegat g. A. Brezovnik, da se

je o priliki 4. deželne konference v Gradeu formalno osnovala zveza slovenskih učiteljskih društev. Prov. prvosednikom bil je g. M. Nerat in prov. tajnikom g. Praprotnik izvoljen. To vest pozdravljalo je slovensko učiteljstvo z velikim veseljem in vsakdo je željno pričakoval, kakó se bode stvar na dalje razvila. Nu iz te moke dosedaj še ni postal kruh. Zakaj? ne vem. *)

Tekoče leto 1887 prineslo nam je pa najživahnejše razpravljanje o naši zvezi. —

Prvi se je oglasil nek dopisnik iz ormoškega okraja, pišoč v 6. št. „Popotnika“ nastopno: „— Dal Bog, da bi se tudi želja posameznih učiteljskih društev (ali pa je morda to samó želja le nekaterih posameznikov?) skoraj izpolnila, da bi se slovensko učiteljstvo združilo v jedno „slovensko učiteljsko društvo“ s sedežem v Ljubljani. Bi bilo li to kaj protipostavnega? Zakaj se kranjski, štajerski, koroški in primorski slovenski učitelji ne bi združili? Nam-li to zabranjujejo deželne meje? Nikdar ne! kajti „misli in želje se ne omejujejo!“

V 10. št. „Popotnika“ prinesel je dopis iz krško-sevniške okolice kratko izvestje o Gabrškovem govoru: „O naših učiteljskih društvih,“ katero nahajamo tudi v „Pedagogičkem letniku“. Odlomek porečenega dopisa slovó: „Obžalovati je le, da zadnje čase ta prekoristna društva za razvoj slovenskega šolstva delujejo vse premalo. Navdihnili jih je neka mlačnost, čemur je krivo pomanjkanje prave vzajemnosti in celokupnega smotra. Konečno priporoča (g. Gabršek), da bi bilo umestno in zeló koristno, ako bi vsa učiteljska društva stopila v posebno zvezo.“

Nekoliko niže čitamo ravno tam: „Sklepalo se o tej stvari še ni nič določenega, temuč se je odložila vsa zadeva do prihodnjega občnega letnega zbora. Izrazila pa se je želja, naj se že zdaj vsa slovenska učiteljska društva pri svojih zborovanjih izjavijo, hočejo li vstopiti v nameravano zvezo ali ne. Takrat se o tej važni stvari pogovorimo natančneje, ko se prej zaslišijo mnenja drugih društev.“

Potrebo take zveze naglašuje tudi uredništvo „Popotnika“ v 11. šte. ter še pové, kakó bi se ista zveza dosegla. Ta „pristavek uredništva“ navedel bodem na drugem mestu.

Kmalu na to pisal je neki dopisnik iz Trsta o tem v 13. šte. „Učit. Tov.“ sledeče: „Predzadnji mariborski „Popotnik“ je objavil prevažen spis „O imenitnosti učiteljskih društev“ in pristavek uredništva, da bi se kaj kmalu osnulo „osrednje učiteljsko društvo“ za vse slovenske pokrajine. Mislim, da bi ne našel slovenskega učitelja, ki bi ne pripoznal nujne potrebe takega društva. A samo z golim pripoznanjem nam ni še nič pomagano; tú je treba dejanj, in ta so, ki vsakega ostrašijo; posebno ako niso premišljeno začeta. Zató mislim, da se z uresničevanjem „Popotnik“-ovega predloga najboljše prične, ako se odpre v „Tovarišu“ in „Popotniku“ stalen predal v razgovor o prihodnem vseslovenskem učiteljskem društvu. V tem predalu naj bi se oglašali slo-

*) Zato ne, ker se je pokazalo, da nameravana lokalna (slov. štajerska) zaveza občnim potrebam ne more zadostovati, razprave pa, ki so se radi splošne zaveze s kranjskimi in primorskimi merodajnimi tovariši že pred enim letom pričele, žal, le malo napredujejo.

venski učitelji in učiteljice iz različnih slovenskih krajev, objavljali svoje misli, nasvete in predloge, izražali pomisleke o mnenju drugih tovarišev, skušali je z dokazi podpreti itd. — In kaj nadalje? — Nadalje pride...“

Takoj na tem mestu, akopram ni najugodnejše, izrazim naj svoje osobno mnenje o tem dopisu. Tržaški dopisnik „Učit. Tov.“ imel je lepo, a nepraktično misel, namreč da bi še v naših glasilih podrobneje razpravljali o vseslovenskem društvu. O tej stvari pisalo se je itak že mnogo, in če še porabimo cel sod črnila, se vendar ne bodemo približali našemu cilju. Treba torej kaj praktičnega ukreniti.

Pa vrnimo se k literaturi našega vprašanja. V 12. številki „Popotnika“ klical je zopet g. Freuensfeld v dopisu iz Ljutomera k združenju pišoč: „Slovensko učiteljstvo naj se zedini, slovenska učiteljska društva naj stopijo v medsebojno zvezo! To je živa potreba, katero ponavljajo leto za letom žalibog posamezni učitelji in kličejo nas vsi odkritosrčni prijatelji mile slovenske mladine.“

Osobito zanimiv pa je za našo namero dopis iz Trsta v 16., 17. številki „Učit. Tov.“ z naslovom: „Slovenski učitelji, združimo se!“ Dopisnik misli si to združenje na troji način.

„Združiti se moramo“, pravi, 1. da si ustanovimo v domačem jeziku pedagoško literaturo v lastno nadaljnje obrazovanje, 2. da povzdignemo pričetno domače slovstvo za mladino na stopinjo primerno časti, stvari in narodu, 3. da vzbudimo med narodom in zunaj njegovih mej zaupanje in spoštovanje do svojega stanu. Potem takem potrebujemo troje društev. Jedno društvo naj se bavi z izdavanjem pedagoških in metodiških knjig in drugih spisov, kateri utegnejo zanimati nas slovenske učitelje. Drugo društvo naj skrbi, da dobi naša mladina v roke poučne in druge knjige, katere so po svoji vsebini in obliki primerne podpirati, dostavljati in spopolnovati šolski pouk ter buditi v mladini veselje do čitanja v poznejših letih... Tretje društvo slednjič naj opira svoje delovanje na našo dotiko z narodom, državo, slovanskim in drugim omikanim svetom, naj zadostuje našim dolžnostim ter varuje naše pravice zunaj šole.

Dopisnik pravi, da ta troja društva že imamo. „Pedagoško društvo“ pospesuje pedagoško literaturo, „Narodna šola“ naj izdava knjižnico za mladino, „Slov. učit. društvu“ pa naj zastopa interese vsega učiteljstva našega.

Zlasti to, kar piše o zadnjem društvu, je toli važno za naše vprašanje, da naj nekaj delov dopisa doslovno navedem. Dopisnik meni: „Več posla bode s „Slov. učit. društvom“. Nočem s tem reči, da bi pravila tega društva ne odgovarjala vseslovenskim potrebam; saj je bilo l. 1871 preosnovljeno iz „Učit. društva za Kranjsko“. Značaj društva samega in pa v času izpremenjeni odnošaji so, ki terjajo nekoliko preosnovo. V tem ko zavisi blagovspešnost prvih društev v prvi vrsti od peščice dobrih pisateljev, ter se vsako, osobito drugo sme zanašati na materijalno podporo šol in neučiteljev, mora se tretje društvo opirati le na učitelje; kajti ono mora biti nekak zastopnik učiteljstva proti neučiteljstvu, ter ima biti pripravljeno vzprejeti tudi boj z drugimi stanovi, ako učiteljski interesi zahtevajo. Zato pa je za moralni vspeh takega boja neobhodna

potreba, da obsega društvo vse ali skoro vse slovenske učitelje. Inače je skoro bolje, da ga ni. Pa ne le moralni, ampak tudi materijalni uspeh našega stanú zavisí od mnogobrojnega vseslovenskega učiteljskega društva“.

Na drugem mestu pravi dopisnik, ko je govoril o krajnih šolskih nadzornikih, kako bi ti lahko vpljivali na učitelje, da pristopijo k „Slov. učit. društvu“, še nastopno:

„Nadalnje pomoči se nađejam od prvosednikov okrajnih učiteljskih društev. Nikar ne pričakujmo, da se „Slov. učit. društvo“ razširi čez vse pokrajine slovenske z oglaševanjem posamnih učiteljev k društvenemu pristopu. Tu je treba, da vzamejo stvar v roko prvosedniki obstoječih učiteljskih društev. Kako? — Znali bodo sami najbolje. Menim pa, da bi ne bilo slabo, ako se v tej zadevi pogovoré s svojimi odborniki in pozneje z društveniki (tudi po okrožnicah), ter stopijo potem v dogovore z odborom „Slov. učit. društva“ v Ljubljani. Inicijativa v korporacijah ima navadno več uspeha nego od posameznikov. In kar je najvažnejše, **pričeti je treba precej**. Dvakrat dá, kdor hitro dá. Zadeva naj bi bila popolnem urejena do prihodnjega zborovanja „Slov. učit. društva“ v Ljubljani“.

Nu „Slov. učit. društvo“ imelo je začetkom meseca oktobra že svoje zborovanje, a stvar se vendar ni rešila; še govorilo se ni o nji.

Jeden članek govoreč o naši nameri mi je še omeniti. To je Jamšek-ov spis „Učitelji slovenski, zjedinito se tesneje“, kateri se nahaja v „Šolskih Drobntineah“ (str. 130 — 136) ter je bil tudi poprej enkrat tiskan. Gosp. Jamšek meni, da bi se „Slov. učit. društvo“ potem mnogo bolj razširilo, ako bi imelo potovalna zborovanja po raznih krajih. „S tem korakom širila bi se v večjej meri sedaj med slovenskim učiteljstvom pogrešana bratovska vzajemnost, zavednost, samosvest, odločnost, ponos in značajnost“.

To je v kratkem zgodovina, ali če hočete književnost o zvezi slovenskih učit. društev ali boljše rečeno o zjedinenju slovenskega učiteljstva. Govorilo in pisalo se je o tem že mnogo, a ipak smo še samo pri pripoznanju nujne potrebe, zjediniti se, in pri predlogu, to kmalu tudi storiti. Kljub temu ni še bilo mogoče uresničiti in dejanski izpeljati lepo misel. In ravno to je žalostno, da sramotilno za naš stan. Skoraj povsodi povdarjala se je potreba združenja, a vendar še tega nismo umeli izvesti. Kaj li mora biti temu vzrok, vprašal bode vsak. Vzrokov je mnogo. (Konec sledi.)

O gluhonemih.

(Dalje.)

e) Vaje v jeziku.

Kaj je tukaj doseči?

Gluhonemega učenca je naučiti, da bo znal pisati imena oseb, živali, reči, lastnosti in dejanj. ter sestavljati kratke stavke,

in da bo to, kar piše, razumel; vse te vaje pa se morajo vrteti ob predmetih iz bližne okoline učenceve.

Ne zahteva se tedaj, da se učenec nauči glase izgovarjati, črke, zloge in besede brati, nego samo besede pisati, in iz njih stavke sestavljati; vse pa razumevati. Kako je to mogoče?

Vsaka napisana (ali tiskana) beseda ima v svoji skupnosti posebno podobo, po kateri se vnanja od drugih loči. Tako ima n. pr. beseda nit (v svoji skupnosti) blizoma podobo obliča, beseda pes podobo dolge sekire s kratkim toporiščem itd. In če bi se tudi besedna slika z nobeno rečjo ne dala primerjati, je vendar v njeni skupni podobi, v njenih posamnih črkah in redu črk vedno toliko posebnega, individualnega, da jo je lahko ločiti od drugih.

Gluhonem otrok s svojim bistrim očesom bo tim lažje in boljše razločeval besede po njihovi vidni vnanjosti, njihovi podobi.

Mislím, da me vsakdo razume, kaj sem hotel povedati, namreč to, da se nam je držati pri poučevanju gluhonemega otroka v „jeziku“ besednih slik.

Dokler se uče polnočutni prvenci posamne črke pisati, piše jih tudi gluhonem otrok. Kakor hitro pa so toliko v pisanju napredovali, in ž njimi mali gluhomutee —, da združujejo črke v besede, začne se tudi z gluhonemim učencem pouk v „jeziku“. Pokaže se mu reč (oseba žival), v koje imenu (besedi zaznamovalki) se nahajajo črke, katerih se je že učil pisati, recimo meč. Učenec si reč dobro ogleda, ako primerno, tudi potiplja, vzdigne itd. Na to zré in pokaže učitelj s vpraševalnim telokretom (oči se napno, rami vzdigneta in roki z razpretimí prsti na zven obrneta), na reč in napiše vprašalko „kaj?“, a pod njo prav razločno besedo „meč“.

Potem kaže zdaj na besedo, zdaj na reč, iz česa bo učenec spoznal, da pomeni „kaj“ vprašanje, beseda spodaj pa stvar, ki jo ima pred seboj in katero je opazoval. Zdaj učenec besedo tako dolgo piše, da si jo dobro zapomni. Če mu pokaže predmet, mora z glave znati napisati besedo, in na opak, če se mu napiše beseda, mora pokazati predmet. Beseda mu mora biti odslej nositeljica predočbe obravnavanega predmeta.

Na takšen način se postopa pri obravnavanju drugih stvari. Tudi besede, ki pomenijo lastnosti ali djanja, tolmačijo se gluhonememu slično. Kako se mu razlagajo stavki, bom pozneje pokazal.

Da se morejo v tem pouku namesto pravih predmetov včasih tudi podobe rabiti, omenim le mimogrede.

Tukaj sledijo sedaj vaje, kako naj pridejo zaporedoma druga za drugo na vrsto. Seveda ni učitelj vezan na slučaje, ki sem jih volil jaz; pokazati sem hotel z njimi le red, po katerem naj se vaje vrste in kako jih je obravnavati. Število vajnih besed in stavkov tudi ne bo zadostovalo; učitelju gre, da jih pomnoži, kjer in kolikor se mu zdi potrebno; bilo bi škoda za prostor, ako bi jih jaz kupičil.

A. Samostavniki.

1. kaj?

a) nit	b) vrat	predprt	strop	zelje	vrt
meč	kost	gumb	stena	repa	polje
ura	prst	uhan	soba	krompir	travnik
peč	oko	prstan	kuhinja	mleko	vinograd
voz	uho	d) pero	klet	kava	gozd
nož	čelo	tinta	hiša	voda	l) sneg
bič	jezik	papir	f) postelja	vino	led
nos	brada	kreda	odeja	pivo	solnce
las	glava	tabla	sveča	h) klešče	luna
zob	roka	goba	podoba	kladivo	zvezde
zid	noga	kamenček	ogledalo	sveder	nebo
luč	trebuh	tablica	kupica	žaga	m) drevo
sir	hrbet	knjiga	steklenica	sekira	grm
rog	c) kapa	svinčnik	ognjišče	i) krajcar	trava
sod	klobuk	e) miza	lonec	četrtak	žito
čep	suknja	stol	skleda	desetica	praprotn
kad	srajea	omara	okrožnik	dvajsetica	kamen
koš	hlače	okno	žlica	goldinar	kreda
pot	črevlji	prag	g) kruh	petak	sol
stol	robec	vrata	meso	desetak	
klop	jopa	tla	juha	k) dvorišče	

2. kdo?

a) oča	žena	mlinar	tele	veverica	kača
mati	berač	mesar	konj	kokoš	riba
brat	gospod	kosec	žrebe	petelin	muha
sestra	gospa	žanjica	koza	pišče	bučela
deček	vojak	mlatič	ovea	raea	hrošč
deklica	lovec	orač	jagnje	gos	metulj
učitelj	krojač	b) pes	svinja	puran	polž
katehet	čevljar	miš	zajec	golob	rak
hlapec	tkalec	mačka	lisica	vrana	črv
dekla	mizar	vol	volk	vrabec	
mož	kovač	krava	medved	žaba	

3. Kje? tukaj, tam.

Okoli sebe zroč, kakor da bi česa iskal, napiše učitelj na tablo vprašalko „kje“?

Potem kaže na kak predmet ali kako osebo blizu sebe in napiše na desno stran od besede „kje“ besedo „tukaj“.

Kje? Tukaj.

Vaje.

Tukaj je klop.

Tukaj je učencec.

b) Tukaj je —.

Naloge.

a) — — miza

— — tabla

— — gospod

Tukaj je —.

Na isto vprašanje pride odgovor, „tam“. Beseda tam se tolmači in telokreti, da se s stegneno roko pokaže na kaj, kar je bolj preč od nas.

Kje? Tam.
Vaje.
Tam je gospod.
Tam je okno.

Naloge.
a) — — učenka.
— — peč.
b) Tam je —.
Tam je —.

4. Kaj je to? Kdo je to? To je —.

Učitelj kaže s prašalnim telokretom na kako reč ter napiše: „Kaj je to?“

Nato spet kaže na isti predmet, prikimlje ter telokreti predmet (ga zaznamenuje s telokretom) in napiše: „To je (n. pr.) nož“.

Vaje.
To je črtalo.
To je svinčnik.
Naloge.
a) — — podoba.
— — gospa.
b) To je —.
To je —.

Ravno tako se postopa pri vprašanju: „Kdo je to?“ in sličnem odgovoru „To je —“.

Vaje.
To je deček.
To je deklica.

Naloge.
a) — — pastir.
— — vojak.
b) To je —.
To je —.

B. Pridevniki.

Pridevnike obravnavajoč, predočiti mora učitelj gluhonememu učencu takih stvari, na katerih se da spoznati lastnost, koje mu hoče tolmačiti.

1. Barve.

Učencu se pokaže kos črnega papirja, saje, ogljije, tabla, tinta v tintniku, črevlji. Potem se zre in kaže s vprašalnim telokretom na te reči ter napiše: kakšen? kakšna? kakšno?

Zdaj se še enkrat zre in kaže zaporedoma na predmete, a ne s vprašalnim telokretom, ampak s prikimom in se napiše pod vprašalke:

črn, — črna, — črno.

Enako:

bel — bela — belo
rudeč — rudeča — rudeče.

itd. itd.

2. Drugi pridevniki.

Pridevnika „majhen“ in „velik“. Na levi strani se po vrsti postavijo: tablica, knjižica, podobica, drevesce, deček; na desni pa tabla, knjiga, podoba, drevo (v podobi) in učitelj sam. Na levo vrsto kažoč (s vprašalnim telokretom) zapiše učitelj zopet vprašalke:

kakšen? kakšna? kakšno?

Potem še enkrat kaže na isto vrsto, prikima ter napiše pod vprašalke:

majhen — majhna — majhno.

Tako pri vrsti na desni strani. Ko sta obe vrsti obravnani, primerjata se vstrična predmeta z ozirom na pojasneni lastnosti: tablica majhna, tabla velika; knjižica majhna, knjiga velika; drevesce majhno, drevo veliko; deček majhen, učitelj velik. Slično se uči pomen pridevnikov:

kratek — dolg
 širok — ozek
 tanek — debel
 plitev — globok
 lahek — težek
 mehkek — trd
 mrzel — topel
 itd. itd.

3. Vaje v stavku.

Napiše se samostavnik, ki zaznamenuje učencu znano reč, n. pr. „kamen“. Na desni strani od samostavnika nekoliko više vprašalka „kakšen?“ Učenec poišče besedo lastnostnico, recimo „težek“, in učitelj jo napiše s prikimom na desni strani od besede „kamen“ pod vprašalko „kakšen“, prikim zaznamenuje z „je“. Dobi se stavek „Kamen je težek“. (Na primerni stopinji raztolmačiti je učencu, da pišemo včasih besede z veliko začetno črko, kar pa pomena besede ne spremeni.)

Naloge.

a) kakšen?	b) kakšna?	c) kakšno?
Učenec je —.	Učenka je —.	Dete je —.
Konj je —.	Cvetica je —.	Tele je —.
Nož je —.	Ovea je —.	Seme je —.

Naloge.

kdo? kaj?

a) — priden.	b) — marljiva.	c) — zdravo
— bel.	— rudeča.	— mlado
— suh.	— mokra.	— visoko.

Po trdivnih stavkih s pridevnikom kot povedek uči se učenec nikavnih. Napiše se mu n. pr. „srp“ pa „raven“ in se kaže na besedi, kateri mora seveda razumeti. Učenec bo odvil, trdeč, da srp ni raven. Zdaj mu je pokazati, da se zaznamenuje odkim z „ni.“

Naloge.

a) kakšen ni?	b) kakšna ni?	c) kakšno ni?
Gospod ni —.	Gospa ni —.	Žrebe ni —.
Pes ni —.	Lisica ni —.	Solnee ni —.
List ni —.	Srajca ni —.	Meso ni —.

Kdo ali kaj ni (takšen-a-o)?

a) — ni marljiv.	b) — ni bolana.	c) — ni staro.
— ni hiter.	— ni črna.	— ni nizko.
— ni oster.	— ni nova.	— ni sladko.

Trdiven in nikaven stavek se združita.
kakšen, kakšna, kakšno ni, (ampak) je?

Naloge.

- kakšen ni, je?   kakšna ni, je?   kakšno ni, je?
- a) — ni velik, je majhen.   b) — ni stara, je mlada.   c) — ni močno, je šibko.
— ni hiter, je počasen.   — ni bela, je črna.   — ni sivo, je rujavo.
— ni kisel, je sladek.   — ni okrogla, je voglata.   — ni trdo, je mehko.

Kdo ali kaj ni, je? —

- a) Kovač ni —, je —.   b) Dekla ni —, je —.   c) Solnce ni —, je —.
Volk ni —, je —.   Kača ni —, je —.   Polje ni —, je —.
Dimnik ni —, je —.   Hiša ni —, je —.   Seno ni —, je —.

Stavki se tudi tako obrnejo, da je trdivni stavek prvi in nikavni drugi, n. pr. Mož je močen, ni šibek. Žanjica je marljiva, ni lena. Nebo je modro, ni zeleno.

Za temi vajami naj sledijo naloge, v katerih bo učencec o isti osebi, živali ali reči več lastnosti naštel, n. pr.:

a) Kakšen je vol? Vol je velik, močen, počasen, bel, rogat, lačen, žejen, sit, čil, truden.

b) Kakšna je tabla? Tabla je velika, debela, voglata, črna, težka, suha.

c) Kakšno je meso? Meso je rudeče, mokro, surovo, kuhano, dobro.

Obravnavajo in v stavkih vadijo se za temi vajami lahko svojivni pridevniki pa svojivni zaimki, oboji slično, kakor kakovostni pridevniki.

(Konec sledi.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Vse druge napake nastajajo iz več besedij, kakor n. pr. solecizem, akoravno se je tudi o tem razpravljalo. Kajti tudi oni, ki pripo znavaajo, da v zvezi govora solecizem nastane, trdijo, ker se da vendar s popravo ene besede odstraniti, da je solecizem napaka v eni besedi. Kedar n. pr. amarae corticis ali medio cortice vsled spola solecizem napravi (jaz nobeno izmed obeh ne grajam, ker nam oboje Vergil¹⁾ sporoča; pa mislimo si, da je eno izmed obeh nepravilno), bi nam preuredba ene besede, v katerej napaka tiči, prav izraz zopet dati utegnila, tako da se napravi amari corticis ali media cortice. To je pa očitna zvitost; nobeno izmed obeh posamno ni napačno, pač pa se vsled zveze napaka napravi, kar že v govor spada. Bolj pametno je vprašanje, če zna solecizem tudi v posameznih besedah nastati n. pr. ako bi kdo enega k sebi poklical rekoč: venite (pridite), ali če bi jih več izpustil z besedo abi ali discede (odlazi). Tako tudi če se odgovor s prašanjem ne vjema n. pr. če bi na

¹⁾ Verg. Ecl. 6, 72 in Georg. II, 74. Cortex je večinoma moškega spola. Ker se pa spol še le po pridejanem pridevniku spozna, meni Kvintilijan, da je to napaka imenovana solecizem.

vprašanje *Quem video?* (Koga vidim?) tako odgovoril: *Ego* (Jaz). Tudi v obnašanju, kakor nekateri menijo, se nahaja taista napaka, če kaj drugega z glasom, kaj drugega z migljajem ali roko razodenemo. Jaz nisem celó tega mnenja, pa tudi čisto drugega ne. Kajti priznavam, da solecizem v eni besedi nastane pa nič drugače, kakor da bi še nekaj bilo, kar ima pomen druge besede, na kar se ona beseda nanaša, tako da nastane solecizem vsled zveze onega, s čimer se stvar poznamenuje in volja pokaže. Da se vsega besedovanja ognem, naj se najde solecizem v časih v eni besedi, ali nikdar v sami besedi brez zveze z drugimi. Vendar še ni dognano, koliko vrst solecizmov se nahaja in katere so. Oni, ki natančno preiskujejo, menijo, da so solecizmi čveterni nič drugače kakor barbarizmi, in da nastanejo po dodatku: *Navigamus Pelusio in Alexandriam*; po izpustu n. pr.: *Ambulo viam... Aegypto venio, Ne hoc fecit*; po prestavi, vsled katere se besedni red ovrže n. pr. *Quoque ego, Enim hoc voluit, Autem non habuit*. Spada li v zadnjo vrsto tudi „igitur“ v začetku govora, je dvomljivo, ker so, kakor vidim, najboljši pisatelji različnega mnenja, saj se pri nekaterih celó dostikrat nahaja, pri drugih nikdar. Te tri vrste ločijo nekateri od solecizma in imenujejo napako dodatka *πλεονασμός*, izpusta *ἄλλειψις*, prestave *ἀναστροφή*, kajti če so te vrste solecizma, se sme tudi *ὑπερβατόν* ravno tako imenovati. Zamemba je brez ugovora solecizem, ker se eno za drugo postavi. To nahajamo pri vseh besednih plemenih največkrat pri glagolu, ker ima največ sprememb; tedaj nastanejo pri njem solecizmi v dobah, časih, osebah, načinih, ako ne imenujemo te rajši bodi-si položaje, bodi-si kakovosti, kojih je šest ali, kakor drugi hočejo, osem; — kajti ravno toliko bo vrst napak, v kolikor oblik vsako izmed omenjenih razdeliš — vrh tega pri številih, v katerih imamo mi singular in plural, Grki pa tudi *δωκός* (dvojino). Se vé, da so tudi nam nekateri jezikoslovci dvojino pridejati hoteli v oblikah kakor *scripsere* in *legere*; to je pa nastopilo, da bi se trdote izognili, kakor pri starih male merere mestó male mereris. Tedaj obstoji tako zvani dual le v oni sami obliki, pri Grkih pa se nahaja ne samo skoraj v vsej glagolovi spregatvi ampak tudi pri imenih in še tukaj je njegova raba zeló redka: pri nobenem naših jezikoslovcih pa se ne utegne taka opazka najti, ravno nasproti nam izrazi kakor *devenere locos, conticuerunt omnes, consedere duces*¹⁾ očitno kažejo, da se nobeden teh ne ozira na dva, tudi *dixere*, kar Antonij Ruf²⁾ iz nasprotne strani v dokaz navaja, zna glasnik v imenu več gospodarjev razglasiti. Ali ne pravi Livij koj v začetku prvé knjige: *Tenuere arcem Sabini?* in kmalu potem: *in adversum Romani subiere?*³⁾ In oni, katerega se najbolj držim kakor Marka Tulija, ki v Govorniku pravi: *Ne grajam oblike scripsere*; vendar menim, da je *scripserunt*⁴⁾ pravilnejše? Ravno tako se napravi solecizem pri poznamenbah in imenih v spolu, številu, posebno pa v sklonih če eno izmed teh za drugo stoji. Tej vrsti se imajo prištevati tudi solecizmi pri

¹⁾ Verg. Aen. II, 369. II. 1. Ov. Metam XIII, 1.

²⁾ Antonij Ruf je bil pesnik za časa Ovidija; pečal se je tudi z jezikoslovjem. — *Dixere* je rekel glasnik, ko je nasvete zagovornikov, ki sta večidel dva bila, po dokončanem zaslišanju strank razglasil.

³⁾ Livij I, cap. 12.

⁴⁾ Cicero or. cap. 47.

stopnjevanju in istej tudi, ako se rodbinsko ime mesto posesiva¹⁾ rabi ali nasproti. Kajti napaka, ki nastane vsled mére n. pr. magnum peculium, bodo morda nekateri kot solecizem smatrali, ker stoji mesto neizpremenjenega samostavnika pomanjšavna beseda. Jaz premišljujem, ali ne bi bolje tega izraza nepravega imenoval, ker se napaka s pomenom naredi; napaka solecizma pa ne tiči v pomenu, ampak v zvezi besedij. Pri deležniku se napake delajo v spolu in sklonu, kakor pri samostavniku, v časih, kakor pri glagolu, v številu kakor pri obeh.

Zaime ima spol, število in sklone, ki vsi takošne zmote pripuščajo. Naj več solecizmov nastane v besednih plemenih; pa tega pravila povedati ne zadoštuje, da ne bi deček mislil, da še le tedaj napako napravi, če eno mesto drugega rabi n. pr. glagol, kjer bi moralo ime stati, ali prislov kjer zaimek itd. Nahaja se namreč, kakor pravijo, neka sorodnost med besedami, to so besede taistega plemena, v katerih oni, ki drugo vrsto, kakor bi moral, rabi, ravno tako napako napravi, kakor da je pleme samo zamenil. Tako so n. pr. an in aut vezniki, in vendar bi bilo napačno prašati: Hic aut ille sit (je-li ta ali oni); ne in non sta prislova; kdor bi non feceris rekel mesto ne feceris, v ravno isto napako zabrede, ker eno izmed obeh zanikava, drugo prepoveduje. Pa še več: intro in intus sta krajevna prislova in vendar sta eo intus in intro sum solecizma. Ravno isto se pripeti pri razločitvi zaimen, medmetov in predlogov. V govoru je tudi solecizem, če se v istem stavku sledeče s prejšnim ne strinja. Nekateri izrazi so na videz solecizmi, vendar jih ne moremo napak imenovati n. pr. tragoedia Thyestes in ludi Floralia ac Megalesia, akoravno je to v teku časa zginilo, stari pa niso nikdar drugače rekli. Torej hočemo take izraze „schemata“ imenovati, bolj pogosto pri pesnikih, pa tudi govornikom dovoljeno. Pa tudi figura (schema) je nekoliko opravičena, kar bom na onem mestu pokazal, katero sem ravno preje obljubil. Pa tudi v tako zvanem „schema“, če kdo to po neprevidnosti napravi, tiči napaka solecizma. V ravno isto vrsto spadajo, pa niso figure, zgoraj omenjeni ženski samostavniki, ki moške in srednji, ki ženske znamenujejo. Toliko o solecizmu, kajti jaz se nisem namenil slovnice spisati, ampak hotel sem, ko je prišel na vrsto, na njega kot važno slovniško prikazen opozoriti.

Nadalje so, da se pričetega reda držim, besede ali latinske ali tuje. Tuje pa so, rekel bi skoraj od vseh narodov, kakor tudi mnoge šege k nam prišle. O Tuskih, Sabinceh in tudi Prenestineh molčim; kajti kakor Lucilij²⁾ Vekcija, ki je njihov jezik rabil, zasmehuje, tako graja Poljo pri Liviju patavinsčino,³⁾ da-si jaz vse Italsko za rimsko imam. Največ se je galskih besed vkoreninilo n. pr. reda⁴⁾ in petorritum, izmed katerih eno Cicero, drugo Horacij⁵⁾ rabi

¹⁾ Če mesto Pelides in Aeacides, kateri besedi ste patronimika (v slovanskih jeziki na ič in ov n. pr. Filipovič, Gorčakov) stojita svojiyna pridevnika Peleius in Aeneius n. pr. Aeneia nutrix (Verg. Aen. VII, 1.), Phineia domus (Verg. Aen. III, 212).

²⁾ Lucilij je bil pred Horacijem satire zlagal.

³⁾ Patavinsčina so izrazi, katere so v Livijevem rojstnem kraju, v Pataviju rabili.

⁴⁾ Reda (po grško rheda pisano) je bil voz za potovanje; pettorritum voz s štirimi kolesi (petor = 4 in rit = rota = kolo).

⁵⁾ Hor. Sat. I, 6, 204. Ep. II, 1, 192.

Tudi v cirkusu navadno besedo *mappa*¹⁾ si osvojujejo Punci, in gurdi²⁾ kar prosto ljudstvo za *stolidus* rabi, je menda hispanskega izvora. Pa ta moja razredba se ozira posebno na grški jezik, kajti ta je najbolj na rimski jezik vplival in mi rabimo, kakor je znano, grške besede, kedar nam naše manjkajo, kakor si oni večkrat od nas izposojujejo. Vsled tega nastane prašanje, je-li prav tujke ravno tako deklinovati, kakor naše. Ako naletiš na jezikoslovca, starokopitneža, zna reči, da se ne sme na litinskem pravilu nič spremeniti; saj je, ker se nahaja pri nas sklon *ablativus*, katerega oni nimajo, malo umestno, eden svoj in pet grških sklonov rabiti; celo hvaliti utegne vrlost onih, ki so si prizadevali latinski jezik obogatiti ino rekali, da ne potrebujemo tujih stvari. Torej so izrekli Castorem z dolgim srednjim zlogom, ker velja to za vsa naša imena, katerih prvi sklon se na te iste črke konča kakor *Castor*; obdržali so tudi, da bi si Palaemo, Telamo in Plato (kajti tako ga tudi Cicero imenuje) govorilo, ker niso nobene latinske besede našli, ki bi se na on končala. Saj še dopuščali niso, da bi se grški moski samostavniki neutemeljeno v nominativu na *as* končali in zatorej beremo pri Celiju³⁾: *Pelia Cincinnatus*, in pri Mesali: *Bene facit Euthia*, in pri Ciceronu: *Hermagora*; ne čudimo se, da so v starodavnih časih največkrat rekli *Aenea* in *Anchisa*; kajti če bi se te besede kakor *Maecenas*, *Suffenas*, *Asprenas* izgovarjale, ne bi se smel genitiv končati na *e* ampak na *tis*. Od todi so v *Olympo* in *Ayranno* srednjemu zlogu jasen naglas dali, ker naš jezik ne pripušča, da bi se dal, če sta zadnja dva zloga zaporedoma dolga, tretjemu od zadej jasen naglas. Tako je nastal genitiv *Ulixi* in *Achilli*, tako zelo mnogo družega. Dan danes pa so nekateri novo pravilo uveli, da je bolje grška imena grško deklinovati, kar se pa se vé da ne more vsikdar zgoditi. Meni pa ugaja držati se latinskega pravila, kolikor lepota oblike dopušča. Zakaj jaz že ne bi rekel *Calypsonem* kakor *Iunonem*, če prav *C. Cezar*⁴⁾ po starem pravilu tako deklinuje. Pa raba je veljavo izpodkopala. Kdor se hoče v ostalih slučajih, ki se dajo na oba načina prav lepo izraziti, grške oblike držati, sicer ne bo latinsko, a vendar brez pogoška govoril.

Nesestavljene besede obstojé iz prvega sklona ali iz svojega debela, sestavljene se vežejo ali s predlogi n. pr. *innocens* — v časih z dvema med sebo nasprotnima n. pr. *imperterritus*; razun tega se dasta v časih dva zaporedoma zvezati n. pr. *incompositus*, *reconditus* in *subabsurdum*, kar Cicero⁵⁾ rabi —, ali pa vzraščajo tako rekoč iz dveh debel n. pr. *maleficus*. Kajti sestave iz treh debel bi našemu jeziku nikakor ne dopustil, naj si Cicero⁶⁾ meni, da je beseda *capsis* sestavljena iz *cape* si *vis*, in nekateri trdijo, da so enako

1) *Mappa* „predpri“; tudi „banderce“, s katerim se je v cirkuzu znamenje dajalo.

2) *Gurdus* pomeni „bedast“, neumen“.

3) *Celij*. Kvintilijan misli menda na Marka Celija Rufa, ki je bil v Puteolih l. 82. pr. Kr. rojen. Cicero ga je poučeval v govorništvu. Kvintilijan (X, 1, 115) ga hvali zaradi njegove bistroumnosti in lepega jezika.

4) Cezar razpravlja v knjigah o analogiji tudi o deklamaciji.

5) Cicero de oratore II. 67.

6) Cic. or. 45, 154. *Capsis* je razstarela oblika mesto *ceperis*.

v *Lupercalia*¹⁾ trije besedni členi, kakor da bi se glasilo *luere per caprum*; pa je *Solitaurilia*²⁾ toliko kakor *Suovetaurilia*, je dognano, in res da je enaka žrtva, kakor se nahaja tudi pri Homeru.³⁾ A ta beseda ni toliko zveza treh besedi, kakor delov treh besedi. Sicer je pa tudi Pakuvij⁴⁾ iz predloga in dveh samostavnikov trde sestave sklopil:

Repandirostrum incurvicervicum Nerei pecus.

Sestave se pa tvorijo ali iz dveh celih latinskih besedij n. pr. *superfui*, *supterfugi* (akoravno se praša, ali so to sestave iz celih besedij, ali pa iz cele besede in dela besede, n. pr. *malevolus*, ali iz dela in cele besede, n. pr. *noctivagus*, ali iz dveh delov n. pr. *pedisecus*, ali iz domače in tuje n. pr. *biclinium*, ali nasproti n. pr. *epitogim* in *Antikato*, ali iz dveh tujih n. pr. *eporedium*; kajti ker je predlog grški, reda galski, sestave pa niti Grki niti Galei ne rabijo, so Rimljani svojo besedo iz dveh tujih napravili. Dostikrat pa taka sestava predloge pokvari kakor v *abstulit*, *aufugit*, *amisit*, ker se predlog sam glasi *ab*, in v *coit*, ker je predlog *con*, tako tudi *ignavi*, *erepet* in *enake*. Pa vse to bolj Grkom ugaja, nam se manj posreči, in to menda ni bistvu našega jezika primerno, ampak s tem le tujstvo pospešujemo; dočim smo besedo *καρτάχην* občudovali, se pri besedi *incurvicervicum* komaj smeha branimo.

V prvotnem pomenu stoje besede, če to pomenjajo po čemer so iz prva pomèn dobile; v prenesenem, če prvotno kaj drugega pomenjajo, nego je ono, za kar stojé. Bolj varno je navadne besede rabiti, nove besede kovati je nekoliko nevarno. Zakaj če se vzprejmejo, bodo govoru malo hvale donesle, ne vzprejete se bodo celó zasmehovale. Vendar je treba poskusiti; saj, kakor Cicero pravi, raba tudi to, kar je iz prva trdo, opili. Pa *ὄνομαστοπέζα*⁵⁾ nam ni nikakor dovoljena; kdo namreč nas ne bi karal, če bi poskusili onim po pravici pohvaljenim *λίγξε βίος* in *σίξε ὀφθαλμός*⁶⁾ podobne izraze skovati? Še balare in hinnire bi ne izgovarjali pogumno, ako ne bi se naslanjali na dokaz starosti.

(Dalje sledi.)

— 426 —

¹⁾ *Lupercalia* je bil praznik praznovan 15. februvarja na čast bogu Luperku, t. j. Panu, ki je bil varuh čred (*Luperk* se tudi izvaja iz *lupus* in *arcere*; tedaj *luperkus* = volkobran.)

²⁾ *Su-ove-taurilia* se zove največa in najodličnejša žrtva na čast bogu Martu, katero so Rimljani meseca marca darovali po dokončani cenitvi meščanov. Zaklali so, kakor ime pravi, mrtjasa, ovna in bika.

³⁾ Odiseja IX, 130. XXIII, 277.

⁴⁾ M. Pakuvij (220—182 pr. Kr.) se je porodil v Brunduziju, od koder ga je Enij v Rim spravil. Ohranjenih nam je še dvanajst imen njegovih tragedij. Ker je tvarino iz grške literature jemal, je tudi Grke v sestavljanju besedij posnomal. V navedenem verzu imenuje Pakuvij morske pse pomorskega boga Nereja „Nereja zavihano gobčasto, skrivljeno hrbčasto živino“.

⁵⁾ *ὄνομαστοπέζα* je iznajdba besed, v katerih se prirodni glas pónema.

⁶⁾ „Tetiva (na loku) je zabrnela“ Hom. H. IV, 125; „oko“ je sikalo (namreč *Poli-femovo*, ko ga je Odisej izpalil (*Odys.* IX, 394).

Književna poročila.

Družba sv. Mohora podala je letos svojim društvenikom 6 knjig, ki so polne raznovrstnega podučnega in kratkočasnega berila.

Koledar je po svoji zvonjavi obliki in opravi popolnoma enak lanskemu in prinaša poleg popolnega imenika vseh družbenih udov še več prav zanimivih sestavkov. Med drugim beremo tukaj prav lično in času primerno povest „Dva soseda“, katero je spisal dr. J. Vošnjak. Nekateri bolj drastični prizori so tudi ilustrovani, kar se bode zlasti priprostemu ljudstvu gotovo prav dopadlo. Nadalje prinaša koledar životopis Franca Erjavca s podobo. Životopis je oskrbel g. Simon Gregorčič in nam na 11 straneh kaže neumorno delovanje blagega, prerano umrlega našega rojaka. Gosp. pisatelj nam je podal živo pa resnično sliko vrlega in celega moža in tudi mi nič bolj ne želimo, kakor, da bi si vsak od vas prizadeval biti njemu enak. Nadalje sledi „Ljubljana“, spisal Jos. Staré; „Varujte gozde“, spisal J. Šubic, „Dva zlatomašnika“, „Strupi“, „Črna vojska“, „Razgled po svetu“, „Ugovor proti naložbi“, „Iz kuhinje“, „Zbirka gospodarskih, zdravniških in drugih skušenj“ in „Zastavice v podobah“, gotovo prav bogata vsebina, s katero se lahko ponaša letošnji koledar.

„Zgodovine svete katoliške cerkve“ se je letos izdal tretji in poslednji zvezek in razpravlja dogodivščino cerkve v novejši dobi. Knjigo je spisal dr. Križanič, kanonik v Mariboru.

V knjigi Fr. Pirec, oče umnega sadjarstva na Kranjskem in apostolski misijonar v Ameriki se opisuje blagonosno delovanje tega našega rojaka v domovini in na tujem.

Večernic 41. zvezek prinaša životopis papeža Leona XIII. in več drugih spisov, med temi tudi nekaj pesmic.

V knjigi „Osmero blagrov“ znani pisatelj slov. mladine g. Anton Kržič kaže pot, po katerem nam je hoditi, ako si hočemo ustanoviti pravo srečo v tem in onem svetu. Knjiga je pisana tako mikavno, da jo bodo gotovo z veseljem čitali vsi društveniki brez razločka. Daj Bog, da bi narodu našemu tudi donášala takih koristi, kakoršnih je ž njo doseči najbolj želel g. pisatelj sam.

Zadnje med letošnjimi knjigami je življenje preblažene Dev. Marije in sv. Jožefa VI. snopič.

V obče velja tudi o letošnjih knjigah bolj ali manj vse tisto, kar smo bili v svojih poročilih v minulih letih že večkrat omenili. Najbolj manjka družbi in njenim udom dobrih in zanimivih povestij. Mislimo toraj, da bi celó nič ne dejalo, ako bi se tu in tam, ako manjka rabljivih, izvernih spisov, porabili dobri prevodi, zlasti primernih povesti iz drugih slovanskih jezikov.

Prav oveselila nas je pa vest, katero prinaša družbin oglasnik, da se namreč začno izdavat zbrana Slomšekova dela in da ne bode to izdavanje pričelo s Slomškovim životopisom, katerega bode na prošnjo družbinega odbora spisal g. F. Kosar, kanonik v Mariboru. Tako bode družba ustregla želji celega slov. naroda, ki že tako dolgo Slomškovih zbranih del težko pričakuje, ob enem bode pa tudi svojemu vtemeljitelju in največjemu dobrotniku postavila vreden spomenik.

Družbini poverjeniki bodo pa gotovo tudi kakor dosihdob, tako tudi z naprej na vso moč delovali, da se družba še bolj razširi. Med tistimi, ki zamorejo v tem oziru mnogo storiti, nismo zadnji učitelji slov. mladine. Mi imamo zlasti v šoli premnogokrat kaj ugodno priliko, družbo priporočali učencem, zlasti tistim, ki nameravajo iz šole stopiti. Rekli smo že enkrat, da je ravno doba, ki za človeka nastopi po izstopu iz šole, skoraj odločilna za celo življenje, in da je toraj vestnemu učitelju mnogo na tem, da priporoča svojim odhajajočim učencem tudi dobrega in zvestega prijatelja. Tak prijatelj bodi vam in vašim učencem družba sv. Mohora. Zato bi pa tudi želeli, da bi naši

g. sotrudniki z dobrim izgledom stopili pred svoje učence, ter da bi se polnoštevilno vpisali med družbine ude.

Pri tej priliki nam pride še nekaj drugega na um. Spominjamo se še, kako smo si svoje dni, ko smo se šolali, večkrat sami vezali svoje šolske knjige, in smo to delo prav z veseljem za kratek čas opravljali. Kaj pa bi bilo, ko bi tisti, ki so tega sé večji,*) le-to tudi vsaj nekaterim, še bolj odrašenim svojim učencem pokazali in mislim, da bi bil sedanji zimski čas takemu početju posebno ugoden. Naučiti tako v vsaki župniji nekoliko dečkov, kako je vezati knjige, če tudi le za silo, bilo bi neizmerne koristi za narod in za družbine knjige, od katerih bi se na tisoče rešilo ranega pogina. Vezanje knjig postala bi nekako domača obrt, ktere bi se naše ljudstvo gotovo hitro zlotilo, samo da se mu v tej reči pokaže prava pot. Spominjamo se hlepea, ki je po zimi brez vseh umetnih pripomočkov vezal vse knjige, ki so bile pri hiši in je sprejemal taka dela od drugod. Tudi sedaj se še tu in tam med priprostim ljudstvom najdejo ljudje, ki to umejo. Poskusimo toraj, mogoče, da se vam stvar prav posreči!

Nadalje je treba kmeto tudi na to nagovarjati, da si omislijo doma poseben prostor za knjige, najbolje omaro, v kateri se knjige shranjujejo. Taka omara velja prav malo in je dotični hiši gotovo ne le prav lepi kinč, temveč tudi svedok, da so nje prebivalci dovolj čedni in omikani ljudje, da zamore učitelj v tem oziru mnogo doseči, to vemo iz lastne skušnjje. Ljudje pa dobé več spoštovanja do knjig ter tudi na nje dosti bolj pazijo.

Konečno pa še prav iz srea želimo, da bi družba tudi še zanaprej tako krepko rasla in se razvijala kakor dosihdob v blagor in čast naroda slovenskega.

Pedagogiški letnik. (I. leto.) Uredil Fran Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogiško društvo“ v Krškem. 251 strani. Iz letnega poročila vzete vrstice nam povedó, kako in v kateri namen je nastala ta knjiga. „Slovenci nikakor ne moremo biti ponosni na razvitek domače pedagogike. Jedini Slomšek je bil, ki je kaj prida storil na tem polju. Poglejmo pa svoje sokrivne brate Hrvate in Čehe, koliko so ti storili v tem oziru! Dolžnost naša je toraj, ta tudi mi resno mislimo na to, kako bi se nadaljevanje v Slomškovem duhu na novo oživeló in nadaljevalo. To lepo nalogo je prevzelo naše društvo s tem, da bode leto za letom izdajalo „Pedagogiški letnik“ vsakovrstne vsebine, sosebno pedagogično-didaktične, — pa tudi take, ki bode ngajala bolj priprostemu narodu; v ta namen bode v letniku odločen prostor za popularno-znanstvene in poučne razprave. „Pedagogiški letnik“ naj bi bil po tem takim nekako zbirališče in središče vseh slovenskih učiteljev. — Ta namen je zares lep, in iz srea je želeti društvu, da ga izpolnjuje tudi v prihodnje tako dobro, kakor s I. letnikom. Na prvem mestu nahajamo obče priznano Michovo vzgojeslovje, lepo in skrbno preloženo od g. Fr. Gabršeka. Poleg tega, da je prelagatelj omogočil, da si prisvojimo terminologijo te stroke na kaj prijeten način, pridobil si je zaslugo tudi s tem, da nam je vpeljal v znanstveno pedagogiko Slomškega, navajajoč na primernih mestih nja zlate izreke. To berilo bode se vsakemu slovenskemu učitelju gotovo takoj prikupilo. Drugih spisov navajati nam ne dovoljuje prostor, omenjamo le paralelo Komenski-Slomšek. Tovariši! Naročite si te knjige, pridno jo berite in storite v duhu „Pedagogiškega društva“ v Krškem.

G. M.

Angeljček. III. Prav težko je najti mladini zabavne knjižice, katera bi ne imela niti betve strupa otroško srce pogubljivega. Gospodu Tomžiču so za Vrtec iz srea hvaležni stari in mladi; Vrtec je pa tudi list, s katerim bi se

*) Pa tudi tisti, ki temu ni več se bode ako ima le dosti dobre volje, pri kakem bukvovezu vsega tega brez vse težave toliko naučil, da bode zamogel potem to svojim učencem pokazati.

lahko vsak narod pred vsem svetom ponašal. Hvaležni pa smo naj tudi č. g. A. Kržiču za „Angeljčka, kojega pošilja naši deci, — smemo reči — iz gole ljubezni, kajti res se ne ve, ali se plača z 12 krajcarji papir ali tisk ali ilustracija. Ime „Angeljček“ nosi ta knjižica po vsej pravici. Vsebina čisto nedolžna in veselo otroška predstavlja se ti v tako mičnem in prijaznem jeziku, da ti berilo ogreje srce, da si je bilo že dolgo ohlajeno po raznih bedah in varah. „Povest o novem krajcarji“ je tako izvrstna, da ji ni kmalu najti družice. Kar pa tiče „Naše dece“, moramo reči, da je pisava krasna in vsebini primerna; toda berilo vtegne odrasle bolje zabavljati, nego li deco samo.

Učitelji in stariši naj ne prezrejo te knjižice, ki deluje na deco našo blažilno v besede najlepšem pomenu.

G. M.

Pregovori, prilike in reki. Nabral jih Fran Kocbek. Izdal in založil Anton Trstenjak v Ljubljani. Cena po pošti 55 kr. Poleg tega, da ima knjižica našega vrlega tovariša kulturno-zgodovinsko vrednost, rabi še učiteljem posebno dobro v šoli, zakar jo našim bralcem najtopleje priporočamo.

G. M.

Poziv!

„Pedagogičsko društvo“ v Krškem bode izdalo tudi za leto 1888. „Pedagogičski letnik“, ki izide meseca aprila ali maja prihodnjega leta. Obsejal bode razen drugih pedagogično-didaktičnih spisov tudi: ukoslovje, črteže šolskih stavb s pojasnili, navod za risanje strojev (mašin) itd. Da bode vsebina knjigi tem zanimivejša in mnogovrstnejša, uljudno vabimo p. n. slovenske šolske pisatelje k prijaznemu sodelovanju. Primerni pedagogično didaktični ali metodični spisi, pa tudi popularno-znanstvene razprave naj se blagovolijo doposlati do konca tekočega leta ali vsaj do 1. februarja 1888. l. društvenemu odboru v Krško. Od vsestranske in krepke podpore p. n. tovarišev in tovarišic je zavisno nadaljno razcvitanje „Pedagogičskega društva“ in „Pedagogičskega letnika“.

Na slovenskem učitelstvu pa je ležeče, da se povzdigne naše prvo šolsko literaturno društvo na stopinjo „Hrvatskega pedagogičsko-književnega zbora“, ki že od l. 1871 izdaja po 3 do 4 knjige z razno pedagogično vsebino in v novejšem času celó pedagogične klasike.

Zato prosimo tudi vse nepisatelje, da pristopijo v polnem številu društvu in nabirajo novih udov, ker le skupno delo rodi moč in napredek. Letnina iznaša samo 1 gld.

Odbor bode nadalje le tiste štel med ude, ki plačajo letnino pred izdajo „Letnika“. Pozneje bode cena knjigi večja.

V zalogi imamo še nekaj „Pedagogičskih letnikov“, 188 7, go 1 gld. 45 kr. nekaj „Občnih vzgojeslovij“ po 85 kr. in nekaj „Ponkov v črtežih“ po 35 kr., s poštne vred. Tiste p. n. gospode pa, ki so prejeli in obdržali kako knjigo od „Pedagogičskega društva“, uljudno prosimo, naj nam najbrže pošljejo novee za-njo, kajti z novim letom je treba obračunati tudi z tiskarjem.

Dragi tovariši (tovarišice)! Delajmo vsak po svoji moči, in vspeh bode časten za nas in za narod!

V Krškem, meseca novembra 1887.

Odbor.

Slovniški pogovori.

Piše prof. J. P—a. v Ljubijani.

(Dalje.)

Čemu se neki v doslednjem osobito pomenska različnost poudarja, kaj meniš?

Menim, da se v navadnem govoru in često tudi v pisavi premalo gleda na to razliko ter se obliki druga z drugo napačno zamenjujete.

Velja to tudi o deležnikih viděl, a, o in vidil, a, o?

Ne! deležnika viděl in vidil sta le slovniški različna in to neopravičeno: deležnik viděl je tvorjen iz nedoločnikove osnove vidě glagola viděti in vidil iz osnove vidi glagola viditi; glagol viditi z osnovo vidi je pa nastal po samovoljnem preskoku spono ě v spono i iz viděti in je napačen, pravilen je le glagol viděti z osnovo vidě, to je z vrstno spono ě, torej je pravilen tudi le deležnik viděl, a, o; vidil, a, o pa napačen. To velja tudi o deležniku veděl, a, o z nedoločnikovo osnovo vedě glagola veděti, ki se pa semtertje tudi napačno v obliki vedil, a, o z osnovo vedi glagola vediti, ki ga pa slovenščina ne pozna, rabi.

Kaj pa misliš o deležniških oblikah: hotěl, a, o in htěl, a, o?

Da ste obliki istega glagola in pravilno tvorjeni; hotěl iz nedoločnikove osnove hotě nedoločnika hotěti, in htěl iz osnove htě nedoločnika htěti; nedoločnikova oblika htěti pa ni nič drugega nego iz hotěti po odpahnenem debelskem o nastala skrčena nedoločnikova oblika glagola hotěti, torej ste ti obliki le glasniški različni in se smete dovoljno druga za drugo rabiti.

Kaj je pa z deležniško obliko: hotel, hotla, hotlo, ki se tudi mnogokrat rabi?

Ta je pa napačna; kajti glagola hotěti nedoločnikova osnova je hotě, torej je ě osnoven, osnovni ě je pa polnoglasen in se ne sme nikdar izpahovati. V oblikah: hotel, hotla, hotlo bil bi pa e spona, polnoglasen e in vsled tega morala bi se glagolu nedoločnikova osnova glasiti hot in glagol v nedoločniku hosti iz hotti nalik glagolu evesti iz evetti z nedoločnikovo osnovo evet in deležnikovo osnovo evet in deležnikom: evetel, evetla, evetlo.

Kaj pa je z deležniškimi oblikami: minul, a, o; minol, a, o in minil, a, o?

To so oblike istega glagola: minuti, minoti in miniti, le glasniški ali po vrstni sponi: nu, no in ni različne in iz nedoločnikovih osnov: minu nedoločnika minuti, mino nedoločnika minoti in mini nedoločnika miniti tvorjene.

Je-li tudi teh raba dovoljna?

Po pomenu smela bi biti, vendar je navezana na čas in kraj.

Kako to?

Oblika minol z nedoločnikovo osnovo mino in vrstno spono no glagola minoti je staro-slovenska in jo dandanes še govoré in pišejo izhodni Slovenci, oblika minul z osnovo minu in s spono nu glagola minuti rabi se unkraj Kolpe, in minil z osnovo mini in s spono ni glagola miniti pa pri zapadnih Slovencih.

Katera izmed teh oblik ima neki v rabi prednost?

Pri nas, recimo, ima prednost pred unima oblikama staro-slovenska oblika minol glagola minoti z nedoločnikovo osnovo mino in vrstno spono no.

Razloži še deležniške oblike: begel, begla, beglo (ubegel, pobegel itd.), zrěl, a, o; věl, a, o in tal, a, o!

Obliki begel je e pred naklonilom l. la, lo deležnikova spona; torej je nedoločnikova osnova beg soglasno-goltniški zaprta in glagol v nedoločniku imel bi se glasiti beči iz begti. — Oblika zrěl ima za svojo nedoločnikovo osnovo zrě, kar se na polnoglasnem ě kaže, in glagol bi se ne mogel inače v nedoločniku glasiti nega zrěti. — Oblika věl tvorjena je iz nedoločnikove osnove vě, kateri bi se imel glagol v nedoločniku glasiti věti. — Oblika tal pa je

vzrastla na podlagi nedoločnikove osnove ta in glagolu nedoločnik bil bi ta ti nalik glagolu dati z nedoločnikovo osnovo da in dotično obliko dal, a, o.

No: beči, zreti v pomenu zoreti, veti in tati to so kaj čudni glagoli, kaj ne?

Naj so čudni kakor- in kolikorkoli, saj jih naša materinščina ne pozna, da jih je nekoč imela, so se tekom časa pogubili, a ohranili so se opisovalni njihovi deležniki v pridevniški rabi.

Velja to, kar se je do sem o tvoritvi opisovalnih deležnikov govorilo, samo za više navedene ali tudi za tvoritev deležnikov drugih glagolov?

To velja za vse druge. Česa je torej treba vedeti pri tvoritvi drugih?

Treba je glagolu odločiti skupino, za katero imam više primer, in po primeru se ravnati.

Imaš li za vsako glagolsko skupino više primer?

Za vsako.

Nimaš nobenega glagola več, kojega opisovalnega deležnika bi si ne znal izpeljati?

Nobenega.

Znaš-li vsak opisovalen deležnik si po pravilih, ki sva jih doslej uporabljevala, razložiti?

Vsak.

Torej imaš sedaj popolno zavest o tvoritvi opisovalnega ali tvorno-preteklega II. deležnika?

Popolno.

(Dalje sledi.)

Dopisi.

Maribor. O izidu preskušenj sposobnosti v jesenskem obroku je „Pop.“ že poročal, a zdi se mi potrebno, da pristavim onim številkam nekaj opomnj, katere bi utegnile prav priti temu ali onemu kandidatu, ki se še pripravlja za ta izpit. — Pri vsakem podjetju je treba pomisliti, prej ko se človek dela loti: Kaj hočem ali moram doseči? Tudi mladi učitelj, ki se za izpit uči, mora vedeti, kaj se pri preskušnji od njega tirja. Kar pa se zahteva, pove mu v glavnih potezah naredba vis. min. z dne 31. julija 1886 št. 6032 tičoča se preskušenj sposobnosti. To min. naredbo naj tedaj pazljivo in natančno prebira, da se ne bo morebiti pečal s stvarmi, ki mu jih ni treba vedeti, druge pa, ki je mora vedeti in znati, popuščal in preziral. Dalje opozorim kandidate na veronauk, iz katerega predmeta je tudi treba ponavljati ter se pripravljati za izpit. Kdor misli: „E. iz veronauka bo že tako šlo, malo drznosti je treba“, ta ni na pravem potu. Nevednost y verskih rečeh učitelju kot olikanemu in izobraženemu človeku že sama ob sebi slabo pristaja; drugič zahteva njegovo vzgojevalno in poučevalno poslovanje, da je poučen v veronauku; izpit iz veronauka je slednjič za njegovo gmotno napredovanje velevažen. Kakor znano, ne more postati učitelj, ki ni izprašan iz veronauka, nikdar odgovorni šolski vodja, tudi na enorazrednici ne, kajti § 48, postave z dne 2. maja 1883 določuje: „Kot odgovorni šolski voditelji smejo postati samo taki učitelji, kateri dokažejo, da so sposobni učiti tudi vero onega spoznanja, kateremu pripada večina učencev dotične šole po srednjem številu, kakor je bilo v prejšnjih petih letih.“ Tisti pa, kateremu je treba preskušnjo iz veronauka ponavljati, napravi si mnogo nepotrebnih stroškov. Ne le da ga stane voznja k skušnji in domu, — potem stanovanje v mestu dosti denarja, mora za izpit posebno takso, — 6 gld. —, odrajtati. Proč tedaj z malomarnostjo! Pripravljajte se tudi iz veronauka za izpit in sicer v vseh posamnih strokah tega predmeta, čisto posebno in prav temeljito pa se učite to, kar je za ljudske šole predpisano, in tudi premišlujte, kako bi se dala ista tvarina praktično v šoli

obravnavati. Preskušnje so, konečno pokazale, da je velika večina slov. kandidatov v slov. slovnici le površno poučena. Učitelj mora že kot izobražen človek slovnico poznati, da ne greši prepogosto in preveč zoper njena pravila, bodi si v govoru, bodi si v pismu. Pa tudi zato mu jo je treba vedeti, — če tudi ne notri do slednje izjeme —, ker jo mora v šoli učiti. Vsak kandidat naj toraj eno slovnico za preskušnjo temeljito predela, če ne obširnije, vsaj Končnik-ovo. V rejalnih predmetih so pa kandidatje takrat v obče precej dobro odgovarjali, tudi s slov. terminologijo so se pokazali boljše seznanjeni, kar je veselo in pohvale vredno. Nekateri sicer mislijo, da učitelju s slov. terminologijo ni kaj pomagano, če slovnice temeljito ne vedo. Jaz mislim, da je obojega treba. Skoraj pa bi mu še rajše odpustil male slovnične napake, ako se tičejo težje razumljivih partij slovnice, kakor pa, če ne ve zaznamovati s slovenskim izrazom n. pr. struge, pobrežja pri reki; ali pa znožja, pobočja in vrha pri gori. Slov. terminologije, kolikor jo je treba pri obravnavanju za ljudsko šolo predpisane realistične tvarine, učitelj toraj ne more pogrešati, sama slovnica mu tukaj ne pomaga iz zadrege. — —

Ob jednom dopolnimo naš dopis v slednji „Pop.“ štev., ter podamo čast. bralcem tudi vprašanja, ki so se stavila

B. Kandidatom za ljudske šole.

a) Nemški učni jezik:

1. Wie ist der Sinn für Ordnung und Reinlichkeit in der Schule zu pflegen.

b) Slovenski učni jezik:

O spominu. Kako se naj goji?

Učitelj naj svojo izobražbo nadaljuje. Kako?

c) Iz realij:

1. Steiermarks Thäler mit einer Kartenskizze.
2. Prinz Eugen.
3. Methodische Behandlung der Kreuzotter für die Oberstufe. (Candidaten mit slov. Sprache haben dieses Thema slovenisch auszuarbeiten.)

d) Iz računstva in merstvenega oblikoslovja:

1. Verkaufs Rechnung über 100 Schock Bretter, welche einem Wiener Handlungshaus gehören, á Schock 46 fl., Fracht 600 fl.; Ausladen, Lagern, Abliefern 230 fl.; Courtage 2°/_o und Provision 1¹/₂^o/_o vom Wert der Bretter. Wie viel hat Wien als Rein-Einnahme für dieselben?

2. Wenn ein Capital in 64 Tagen bei 4°/_o 48 fl. Zinsen bringt, wie lange muss es dann stehen, um bei 4¹/₂^o/_o 72 fl. zu bringen? (Als Schluss-Rechnung; die Schlüsse sind in Worten deutsch oder slovenisch zu geben.)

3. Ein Kegel hat mit einem Würfel von 24cm Seitenmass gleiche Grundfläche und gleichen Inhalt; wie gross ist die Höhe desselben?

Maribor. Česki udeleženci slavnostnega vlaka na Slovensko ustanovili so „spolek česko-slovinsky“ v spomin sijajnega sprejema svojih južnih bratov. V ta namen smo dobili iz Prage od g. Lego-ta sledeči poziv:

„Zares vsakdo, ki je letošnjega avgusta potoval z narodnim vlakom po Slovenskem, pomni še živo vse nebrojene pojave prave bratske ljubezni, s katerimi je narod slovenski česke potnike korak za korakom obsipaval. Prve zastopnike razumnštva slovenskega in zadnjega pastirja alpinskega navdajala je tolika navdušenost, da cesta od Trbiža do Ljubljane in iz Ljubljane do Trsta ni bila več podobna triumfu, temveč je bila pravi pravcati triumf. Kajti slavila je slovanska misel svojo veliko zmago najsijajnejšim načinom, a to ravno v tej veji slovanskaj od katere bi se tako mogočne zavesti nikdar ne bili nadejali, dobro vedoč, v kakih tesnih okolnostih živi slovenska narodnost. Čim večje je

torej bilo iznenadenje naše, tim globokeji je bil vtis, kojega smo iz svojega pohoda na Slovensko prinesli seboj v domovino. Jeden se je namreč slišal glas: „Vrnimo Slovencem njih ljubezen do nas!“ A iz sreča slovanskega se je odzivalo: „Pomagajmo jim v njihovi nemoči! Jedni smo, svoji smo! Svoji i jedni po krvi in osodi, a kdor je slabši, temu pomagaj močnejši! Tako hoče srce bratsko!“

Podpisani odbor, kojemu je bila čast, prirediti národní vlak na Sloeensko, hoče uresničiti ta vseobčni glas globoko ginenih sre; zato je sklenol ustanoviti „društvo česko-slovensko“, kojega načelo je gojenje kulturnih in narodno-gospodarskih zadev česko-slovenskih ter podpiranje revne mladeži slovenske v Pragi, koja se hoče ondi izobraževati ali v znanostih, ali obrtniji, ali umetnosti, ali v kakej drugej stroki. Kar se tiče kulturnih zadev, bode društvo vzdrževalo čitalnico s primernimi slovensko-českimi časopisi in knjižnico; bode prirejevalo predavanja in razprave v stroki vede, umetnosti trgovine in obrta; bode ustanavljalo knjižnice v deželah slovenskega naroda, a konečno bode prirejevalo zabave in izlete za svoje člane. Z gojenjem narodno-gospodarskih zadev med obema národoma stopi na tla praktičnega življenja, kojim načinom doseže slovansko vprašanje v primernej meri konkretni odgovor.

Členi so: 1. častni (radi posebnih zaslug za društvo); 2. ustanovniki (ali za donesek 100 gld. jedenkrat za vselej, ali z letnim doneskom 10 gld.); 3. delujoči (z letnim doneskom 5 gld.), konečno podporni (bodi-si za letni donesek 1 gld., bodi si za knjige in časopise, darovane za društvene namene. Členi so lahko tudi korporacije.

Naše česko-slovensko društvo ponaša se torej z najplemenitejšimi načeli čistega človekoljubja in kulture k zadoščenju praktičnih potreb na polju narodno-gospodarskem in če se tudi v celem v svojih načelih razlikuje od ostalih naših društev, ne more nobenega zavirati, temveč biti mnogemu s svojim delovanjem in s sveti v izdatno podporo. Kot samostalno društvo bode konečno moglo po svojih pravilih svoje moči čilo razviti v prospéh narodnosti slovenske ter ž njimi vspešneje delovati k velikemu društvenemu cilju — vzajemnosti — slovanskej —, nego li bi se to drugače brez njegovega posredovanja doseči moglo.

Ustrežemo torej Vašej želji, pozivajoč Vas k pristopu društva česko-slovenskega. (Odbor pošilja ta poziv v prvej vrsti udeležencem vlaka.) Obljube, katere je delal vsakdo ali v duhu ali pa očitno in slavno svojim južnim bratom in sestram v prospéh slovanske vzajemnosti, dobivajo sedaj priložnost za uresničenje. Prosimo Vas torej uljudno, blagovolite nam naznaniti med katere člane društva česko-slovenskega vstopite. Ob jednom Vas prosimo, ako bi Vam ne bilo nadležno, delovati v krogu svojih prijateljev na širjenje društva.

Konečno še navajamo, da dobi vsak član koncem leta izvestje o delovanju našega društva in ako bodo sredstva dopuščala, dobi vsak član na leto nekakovo nagrado, odnosečo se na narodnost ali domovino slovensko. Prvega leta bi bila to slovnica slovenska, pozneje potopis po Slovenskem, potem bi prišli na vrsto barvotiskane podobe romantičkih krajev slovenskih, kar je moči doseči jedino le z mnogobrojno udeležitvijo.*)

Iz osnovnega odbora društva česko-slovenskega:

Jan Lego, P. Frant, Eihert, Josef Grosman, M. u. dr. Jan Ježek, Vojtěch Kühnl, Josip Liška, Karol Neureutter, Józsa Papež, Vilém Pitrdle, dr. Vilém Ryba, J. u. dr. Rudolf Schmaus, Adolf Srb, Jan Trnka, Velebin Urbánek, Frant. Zeman.

Iz južne Štajerske. Česki, hrvatski in poljski učitelji napredujejo od leta do leta. Njihovo delovanje rodi lep sad. Čehi so si vže pred leti ustanovili „Bolzanov sirotčinec“, kjer se sprejemajo učiteljske sirote v odgojo. In na

*) Naznanila in prinosi naj se blagovolijo pošiljati: Jan Lego v muzeju v Pragi.

Českem ni učiteljske družine, ki bi ne bila ud tega závoda. Še dandanes se spominjajo odborniki na potežkoče, koje jim je bilo premagati pri ustanovitvi njegovem in vendar se jim je posrečilo čez velike počitnice ustanoviti zavod za 50 sirot. Po počitnicah se je ustanovilo društvo, katero je skrbelo za daljni razvitek njegov. Temu závodu so takoj dodali konvikt za študujoče učiteljske sinove a predno je minulo leto vže se je moškemu konviktu pridružil konvikt za študujoče hčere, učiteljske. V „Bolzanov sirotčinec“ se sprejema učiteljska mladež za neznatno svoto.

Tak závod zahteva veliko podporo! Dobra volja in složni duh českega učiteljstva je premagal vse. „Bolzanov sirotčinec“ je dandanes sredotočje českich učit. družin. Med tisočimi ni jedne, ki bi ne bila ud tega závoda. Letos zopet ustanavljajo za ta zavod posebno knjižnico, imenovano „Bolzanova biblioteka pro mladež“, koja bode izdavala in širila dobro berilo za mladino.

Vsa česka učiteljska društva na Českem, Moravskem in v Sileziji so organizovana v jedno celoto, v Ustředni spolek jednot učiteljskych“. Vsako društvo voli svojim zastopnikom po jednega delegata. Na tak način deluje vse učiteljstvo po jednem in istem programu, ustanavlja závode, izdava knjižnice, se informuje o stanju šolstva po vsej Evropi osobito po slovanskem svetu in vsa ta društva nameravajo, kakor se sliši glas iz Prage, pristopiti k novo ustanovljenemu „spolku česko-slovinskemu“, da bi pomagali slovenskemu učiteljstvu ustanoviti „knjižnico za mladino“. „Svorně ku prace! Složno na delo! V delu je blagor!“ Odziva se po vseh českich učiteljskich časopisih.

Tudi poljsko učiteljstvo v Galiciji je začelo na lastno zalogo izdavat „knjižnico za mladino“ in danes imamo vže katalog izdanih knjig in v administrativnih izkazih čitamo, da podjetje vrlo dobro vspeva. Isto tako so delavni naši bratje onkraj Sotle. Hrvatsko učiteljstvo ponašalo se bode skoro s svojim „učiteljskim domom“, koji bode deloma podoben českemu „Bolzanovemu sirotčinecu“. Hrvatsko učiteljstvo je spojeno v „Savezo hrvatskega učiteljstva“ ter je izdalo vže mnogo lepih knjig za mladino. Torej naši bratje severni in izhodni obrazujejo se po zahtevah napredujočega časa po svojem nagibu, delavnosti in marljivosti, a mi slovenski učitelji gledali smo do sedaj zaspanim okom tje čez Sotlo in na Vitavo, zavidajoč srečnejše brate svoje. „Vsak je svoje sreče kovač“, pravi narodni pregovor. Kujmo si torej tudi mi boljšo prihodnjost! Mi še sicer ne moremo zidati niti učiteljskega doma, niti učiteljske sirotišnice; Bog, da bi imeli „Osrednje slov. učit. društvo“ in pa „knjižnico za mladino!“ Sicer se pri nas to ali ono učiteljsko društvo za kratko oglašja za občne naše potrebe, a zopet utihne, ker mu lastni členi večkrat zavirajo delovanje a merodajni zavlaučujejo zborovanje od meseca do meseca. Podajmo si raje roke po izgledu bratov naših. Društva naša naj se združijo v organizovano celoto v „Osrednje uč. društvo slov.“, koje bode sredotočje vsega našega delovanja, zbirališče vseh naših moči. Le takim organizovanim društvom bodemo lóže napredovali ter vplivali toliko večim učinkom na razvoj našega šolstva. „V slogi je moč!“ Sedaj smo še razdeljeni. Vsako društvo naše dela po svoje in se za drugo ne briga. Bodimo jedni! Bodimo svoji! Potem bodemo še le kompetentni braniti svoje pravice, zastopati svojo korist pred svetom.

Z veseljem torej pozdravljamo sklep, s katerim je celjsko učit. društvo prevzelo nalogo osnovati nameravano zvezo. Imena odbornikov nam svedočijo, da njih delo ne bode brezvspešno. Vsa društva naša naj se odzovejo takoj po prvem pozivu, kojega bode gotovo odbor priobčil slovenskemu učiteljstvu. Začnimo složno, s tem vršimo le svojo dolžnost, katero nam nalaga naš stan. Ne bodimo ozkosrčni! Šolska postava nam nalaga vesten poduk in odgojo v šoli, a zavest naša, naš lastni „jaz“ nam nalaga tudi skrb za svoj stan, za razvoj vsega učiteljstva. Kdor se torej boji truda, delovati tudi izven šole na razumni način za povzdigo našega stanu in šolstva, ni na svojem mestu. Storimo vsak, kar nam veleva stan in čast naša! Nastopimo složno pot k napredku na prospeh šolstva in učiteljstva slovenskega!

Društva naša naj volijo po jednega, dva ali tri delegate, koji se naj snidejo ob določenem času na določenem mestu k skupnemu zborovanju, kjer se proglasi ustanovitev „zveze“ naše. Nadejamo se, da se bode novo ustanovljeni odbor Celjskega učit. društva obrnol do vseh naših društev privatno in po časopisih.

Gomilsko. Več kot 12 let silila so višja šolska oblastva, naj se skrbi potom prezidovanja za to, da se zamore tukajšnja ednorazrednica v dvorazredrazširiti. Ljudstvo je sicer pripoznalo, da je to zahtevanje popolnoma opravičeno, a razna druga težka bremena in slabe letine zavlekle so prepotrebno prezidovanje do letos. Mesto starega, vse prej kot pripravnega ali zdravega imamo zdaj, smelo rečem, prav lepo šolsko poslopje, katerega sem tem bolj vesel, ker sem tako dolgo na njega čakal. — Kakor po drugod se je tudi naša nova šola pred otvorenjem po domačem g. župniku preč. g. Luka Jeriša v navzočnosti č. g. kateheta J. Tomaniča iz Št. Jurja, obilno zastopanega učiteljstva in vseh domačih odličnjakov dne 17. nov. slovesno blagoslovila. Po končanem opraviilu obrnil se je omenjeni g. župnik k v 2. razredu zbranemu občinstvu ter je v izvrstnem, šoli in učiteljstvu preprijaznem govoru mej drugim prav živo slikal, kako težaven in trudapoln a za blagor človeštva prepotraben je učiteljski poklic, dalje povdarjal, da stariši — vredno spošтовaje učitelje, naj si bodo ti posvetni ali duhovski — spolnjujejo edno svojih največjih dolžnostij. Koncem svojega govora zakliče šolstvu najboljemu očetu našemu presvitlemu cesarju trikratni „Živio“, kateri se navdušeno sprejme in s cesarsko pesnijo konča. Mislim, da željo vseh navzočih spolnim, če g. govorniku za njega zlate besede tukaj presrečno zahvalo izrekam.

Kot drugi govornik nastopi gosp. naduč. Franc Šorn, kateri je v prvej vrsti dokazoval potrebo primernih prostornih šolskih poslopij, naglašal ogromno korist sloge mej družino in šolo ter ostro bičal tu in tam se še žalibog nahajajočo grdo razvado, da stariši otrokom ravno to prepovedujejo, kar jim učitelj zapové in na robe. Načelnik kraj. šol. sveta g. Franc Cukala se za tem zahvaljuje g. župniku za prelepe nauke in odvrata od sebe zasluge, katere so se mu po prvem govorniku gledè stavbe po vsej pravici pripisovale, rekši, da gre hvala za srečno končano delo le vsolanim občinam, ki so tako točno donasale potrebne novce. Izročivši podpisnemu ključe, prosi ga, naj varuje po mogočnosti novo lepo poslopje vsake škode. V odgovoru omenja slednji, da mu s ključi ni izročena samo oblast in skrb do golega zidovja in znotrajne oprave, da mu je z njimi izročen marveč najdražji zaklad starišev, to je, njih nedolžni otročiči, katere hoče v zvezi z gospdč. kolegijno in g. katehetom odgojevati v dobre kristjane, značajne domoljube, v zveste, neomahljive državljane in koristne ude človeštva. Da se bo ta vzvišen namen ložej in gotoveje dosegel, prosi stariše za vsestransko podporo, od učencev pa pričakuje potrebne marljivosti in poslušnosti. Hvaležnim srecem spominjaje se preblagega zaštitnika šolstva našega premilega vladarja Frana Josipa sklene svoj govor in s tem je bila slavnost v šoli končana. Pri skupnem obedu, katerega se je vdeležilo nad 30 oseb, vladala je prav dobra volja ter se je vrstila napitnica za napitnico. Prva gosp. župana Gašparja Šorna veljala je presvitlemu cesarju, potem napil je g. Jože Vidic iz Št. Pavla podpisnemu in ponosu Savinjskih slovencev gosp. županu Gašpar Šornu, g. Gabršek (Vransko) navzočima g. duhovnoma potem učiteljstvu, podpisani dragim mu kolegom in g. Gabršeku, nadučitelj g. Šorn gg.: Gabršek, Apat, Cukal in najstarejemu udu kraj. šol. sveta g. Jozipu Drča. Mej navdušenimi govori in veselim petjem je čas prav naglo tekel. Pozno v noč razšla se je družba, in vsaki vdeležitelj se bo rad spominjal 17. dne novembra t. l.

Jan. Reich.

Novice in razne stvari.

[C. kr. štaj. dež. šolski svet] je privolil, da se razširijo ljudske šole in sicer, enorazrednici pri sv. Marjeti poleg Rimskih toplic in pri sv. Andražu v slov. gor. v dvorazrednici, štirerazrednica v Št. Ilju (Maribor) pa v četirirazrednico.

[Odlikovanje.] Mestni zbor ljubljanski je v seji dne 6. t. m. voditelju na II. mestni šoli gosp. L. Belarju in učitelju ravno tu, gospod Fran Raktelju, podelil brezplačno meščanstvo mesta ljubljanskega. — Čestitamo!

[Gradec] ima po najnovjšem štetju brez vojakov 99.350 prebivalcev.

[V Pragi] znaša proračun za česke šole 568.798 gld., za nemške pa 107.458 gld.

[Kranjsko] izda za ljudske šole na leto 273.090 gld.

[Loterija „Hrvatskega učiteljskoga doma“] obnesla se je jako dobro. Prodalo se je blizu 100.000 srečk. Zgradba „Učiteljskoga doma“ prične se najbrže že pričetkom bodočega leta.

(Podpore za zgradbe ljudskih šol na Kranjskem.) Deželni odbor nasvetuje deželnemu zboru, naj se iz deželnega zaklada dovoli podpora za zgradbe ljudskih šol za leto 1888 v skupnem znesku 6000 gld., in sicer sledečim občinam: 1. Oberje 300 gld.; 2. Radence 400 gld.; 3. Dolenja Podgora 400 gld.; 4. Češnjevce 400 gld.; 5. Borovnica 300 gld.; 6. Tribučje 500 gld.; 7. Metlika 1000 gld.; 8. Doberniče 200 gld.; 9. Črnomelj 1000 gld.; 10. Sv. Trojica 300 gld.; 11. Dob 200 gld.; 12. Radomlje 300 gld.; 13. Veliki Gaber 100 gld.; 14. Velika Dolina 500 gld.; 15. Ribno 100 gld. Skupaj 6000 gld.

[Šolska mladež v raznih državah.] Na 10.000 prebivalcev spada otrok za ljudsko šolo, in sicer: v Nemčiji 1570, v Švici 1570, v Francoskeji 1471, v Švediji 1460, v Norvegiji 1407, v Angliji 1367, na Nizozemskem 1340, v Belgiji 1260, v Danskeji 1230, v Avstriji 1184, v Ogerskeji 1129, v Španiji 1060, v Finiji 889, v Italiji 515, v Grškeji 500, v Portugalskem 460, v Bosni 270, v Rusiji 232, v Rumuniji 220, v Srbiji 200. „Napr.“

Naznanilo in vabilo na naročbo.

„Popotnik-ov koledar za slov. učitelje 1888“ s popolnim šematizmom šolskih oblastnij, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osobja po Južno-Štirnem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1887/8, sestavil in založil Miha J. Nerat, naduč. in Pop. urednik v Mariboru, je dotiskan in se prične te dni razpošiljati. Kdor ga želi, pa se še ni oglasil zanj, naj stori to kmalu, ker bi mu sicer ne mogli postreči, kajti tiskalo se je le toliko izvodov, kolikor se jih je od I. izdaje razpečalo.

Šematizem je primerno popravljen in zelo popolnjen. Razun njega obsega koledar še marsikaj zanimivega in učitelju potrebnega.

Popotnik-ovega koledarja 1888 elegantno v platno vezan komad stane 1 gld. 20 kr. (s poštnino vred.)

Naročila sprejmlje

Upravništvo „Popotnik-a“,
Maribor, Reiserstrasse 8.

Vabilo. Brežiško-Sevniško učiteljsko društvo zborovalo bode, na željo več častitih članov v četrtek dne 29. decembra t. l. dopoldne ob $\frac{1}{2}$ 11. uri na Vidmu s sledečim dnevnim redom: 1. Odobrenje zapisnika zadnjega zborovanja. 2. Naznanila. 3. Poročilo o društvenem delovanju v preteklem letu. 4. Poročilo in nasveti društvenega pevovodje. 5. Pobiranje društvenine za preteklo leto, predložitev letnega računa po društvenem blagajniku ter volitev treh članov v pregledanje letnega računa. 6. Volitev novega odbora (za 16. društveno leto.) 7. Prednašanje g. Christofa „o zdravem in nezdravem berivu.“ — Nadaljni prospek društva zahteva živahne udeležitve. Prijateljskemu srebo gotovo dobro dejalo bivati zopet nekaj ur med zvestimi, enakočutečimi sotrudniki, sotrudnicami ter jim še jedenkrat stisniti roko v tem — letu. Ljube Bizoljske tovariše in njihove drage sosede pa naj tolaži za zdaj zagotovilo, da se vidimo — ako Bog drugače ne sklene — ob Sotli, kakor hitro se oglasita kukavica in slavec.

Odbor.

Zahvala.

V svojem in v imenu kraj. šol. sveta izrekam č. g. kaplanu Tomaniču, g. Gabršeku, posebno pa predragim kolegom in kolegijam, da so se v tako obilnem številu vdeležili slavnosti blagoslovljenja naše šole, presrčno zahvalo. Najiskrenejša zahvala blagemu prijatelju šolstva, g. Gabršeku in njegovej čast. soprogi za znesek 10 fl., katerega sta v znanej svoji blagodušnosti poklonila tukajšnjim revnim šolarjem

Gomilsko, dne 20. novb. 1887.

Janez Reich,
šolski vodja.

N A T E Č A J I.

Štv. 581.
III.

Učiteljska in podučiteljska služba.

Na trirazredni ljudski šoli pri sv. Juriju v Slov. goricah se učiteljska in podučiteljska služba z dohodki IV. plačilnega razreda razpisuje.

Prosilci naj pošljejo svoje prošnje do 31. decembra 1887 krajnemu šolskemu svetu pri sv. Juriju v Slov. goricah.

Okr. šolski svet Šent Lenart, dne 23. novembra 1887.

Za predsednika: *Kobič s. r.*

Štv. 450.

Podučiteljska služba

Na dvorazredni ljudski šoli v Slivnici se mesto podučitelja z dohodki IV. plačilnega razreda razpisuje.

Prosilci naj pošljejo svoje prošnje do 31. decembra 1887 krajnemu šolskemu svetu v Slivnici, pošta Št. Jur ob juž. žel.

Okr. šolski svet Šmarijski, dne 17. novembra 1887.

[Predsednik: *Netolieska s. r.*

☞ Najnovejša slovenska knjiga ☜

za p. n. učitelje, učiteljice in prijatelje šole.

ŠOLSKE DROBTINICE

v petindvajsetletni spominu smrti

A. M. SLOMŠEK-A.

Spisal Fr. Jamšek,

nadučitelj in bivši c. kr. okr. šol. nadzornik v Reichenburgu.

Cena brošuranemu iztisu 1 gld., v platno vezanemu 1 gld. 20 kr., po pošti 10 kr. več. — Naroči se lahko v vsakej bukvarni ter pri založniku

J. R. Milicu,

v Ljubljani, Stari trg, št. 19.

Izdajatelj in urednik M. Nerat.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.